Kilenczedik évfolyam. 61-ik szám. Kolozsvártt, 1879. péntek márczius 14.

A „KELET“ előfizetési dija:
Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva
Egész évre . . . . . 16 frt.
Félévre . . . . . 8 „
Negyedévre . . . . . 4 „
Egy hóra helyben . . . . . 1 frt 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.

Megjelenik a „Kelet“ mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Hirdetési diljak
Hatszor hasábozott gármond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdij minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknél külön kedvezményt is nyujt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:
Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus den Wollzeile 36.) Haasenstein et Volgler (Wallfisch gasse 10.) Rud. Mosse Publicistische Bureau Budapesten. Haasenstein és Vogler hirdetés közv. irodája. Goldberge A. V. hirdetések felvételi irod Budapesten Szervitatér 5. sz.

Nyilttéri czikkek
gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:
Főtér 4-ik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

AZ ÉRTÉKESEBB CZIKKEK DIJAZTATNAK.
Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:
Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Szeged eleste.

Meddig veri a magyart a teremtő? Kevés nemzete van a földnek, mely oly drágán fizetné meg az életet, mint a magyar. Mit tűrt és szenvedett e nép csak három évtized óta, ha csak bün lett volna egész multja, akkor is megbünhödte már a multta a jövendőt. Csak legujabb történelmünkben a szabadságharcz pusztitásaira következett az absolutismus nyomora, s az újra ébredt alkotmányosság rövid ünnepe után, a pénzügyi nyomoruságok kapcsolatában rosz termések, árvizek, tüzvészek. A mikor az inség nem pusztitott általánosan, kiszemelte a végzet e szép ország legszebb pontjait s a mit pusztithatott elpusztitott belőle. Az 1863-iki alföldi szárazság, cholera, kolozsvári, marosvásárhelyi, bártfai tüzvész, budapesti, miskolczi árvizek, fagy, rozsda és ki tudná felszámitni mit nem találtak ki az alvilági pusztitó hatalmak azon találkára, melyet nehány évtized óta mindig Magyarországon adnak egymásnak.

És most Szeged, mit mondjunk a magyar Alföldnek ez elmerült gyöngyéről? E hősi halállal összeomló szép városról, mely oly merészen szállott harczba az elemekkel, melynek irtózatos küzdelmét elfojtott lélegzettel bámulta egy ország s fájdalmas zokogás vár fel a Kárpátoktól le Adriáig, a hogy a hős elbukott. Szegény Szeged, szegény magyar nép! A mig e sorokot irjuk, iszonyatosan sivit szobánk kéménye, mintha a nemzet sirása és sohajtása szólna be rajta, ugy nyög, zokog, sikoltoz. A szél künn borzasztó, roppant erővel rázza meg az ablakokat, zugva csapdossa le a fedelek tégláit, rohan mindenfelé csapkodva; ha megnyugszik, folyton nagyobb és nagyobb erővel támad, mintha meg akarná ostromolni a világot. Szegény Szeged, a ki vizben állasz s házaid künmaradó részét ostromolják a féktelen habok, hogy fel is emészszék végkép a zsákmányt, a mit hatalmokba keritettek. Szegény magyar nép, mely most e borzasztó időben valahol egy szük szigetre szorulva, az állatokkal a szabad ég alatt, a nedves földön takargatod éhező és siró gyermekeidet a felcsapkodó hullámok ellen és zokogva nézed takaros kis kunyhód, boldog családi tüzhelyed, összeomlását, abban a borzasztó tengerben, mely most hátán hajigálja a hullákat s mindazt, mi embernek kedves volt, mit izzadó munkával összetakaritgatott.

Előttem állasz még ott időzésem emlékéből a szép magyar alföldnek üde arczu szüz leánya: Szeged. Előttem széles egyenes utczáid, melyeknek végét alig látta be a szem, egyszerü, de takaros jómódu földszinti lakházaid, melyek a sik homokos talajon gémes kútjokkal messze esnek egymástól, bővön lévén a jó alföldi gazdának az anyaföldből a magáé; a roppant kiterjedésü város, melynek csak közvagyona 11 millió frt értékü, közepén gyönyörü nagy városi stylben épült palotáival; a Tisza partján szük, magasra töltött s törpe széles tornyokkal és falakkal körülvett várával, tornyos városházával, a Tiszából kiinduló s négy falábra állitott ládasorból álló halpiaczával, a saját medrét a felföldről hozott homokkal folyton emelő s lassan hömpölygő széles Tiszával. És a nép! a legerőteljesebb, legszorgalmasabb, a legvagyonosabb a magyar Alföldön, feltünően nagyszámu rózsafán termett gyönyörü lányaival, kikből az élet vidámsága és a természet erőteljes szépsége mosolyog, szálas, izmos, merész tekintetü legényeivel, széles vállu, komor tekintetü, testes, határozott járásu, önérzetes, büszke gazdáival, kik mindnyájan tőről szakadt magvai Árpád nemzetének. Mennyi erő, mennyi nagyság, mily gyönyörü ipar volt az, a mi itt virágzott s most mindez árba fult.

Hogy volt lelke a végzetnek e szép gyermekét a magyar nemzetnek megfojtani?

J.

— Az országgyülési függetlenségi párt tegnapelőtti értekezletén elhatározta, hogy a közoktatási költségvetésnél a vallásszabadság, a kötelező polgári házasság behozatala, és az alapok és alapitványok közjogi kérdésének megoldása, s azok kezeléséről s budgetszerü számadásnak elrendelése iránt inditványt fog a ház elé terjeszteni. Továbbá a polgári iskolákról szóló törvénynek módositását, a középtanodákról szóló törvény körüli számos visszaélésnek megszüntetését s a miniszter által követett rendszernek nyilvántartását sürgetni fogja a párt.

— A képviselőház pénzügyi bizottsága tegnapelőtti ülésén először az ordás-fajszi Dunaszabályozás iránt Szeniczey és Szabélyi által tett inditvány került tárgyalás alá, Hosszas élénk tárgyalás után a bizottság 107,000 frtnak e czélra leendő fölvételét a költségvetésbe határozza el. — Ezután a Horvátország beligazgatási szükségletének kérdése vétetett fel. Ugyanis a költségvetés indokolásában 6.200.000 frt költségvetés van Horvátország irányában fentartva, melyet azonban a horvátok kétségbe vonnak. A pénzügyminiszter ezen kérdést a zárszámadások alapján a költségvetéstől elkülönitve véli tárgyalandónak ugy, hogy a követelés kérdését a regnicoláris bizottság tárgyalja és döntse el, de ezen eldöntésig a költségvetésbe a bevétel törvényszerü 45% vétessék fel. Az inditvány ellen Lukács B., mellette Hegedűs S. és Wahrmann M. szóltak a bizottság erre elfogadja azt. Végül a gazd. egyesület kérvénye és id. Ráday Gedeon és társának inditványa tárgyaltatottt, mely szerint a földmivelés és mezőgazdaság emelésére előirányzott 50.000 frt helyet 200,000 frt vétessék fel a költségvetésbe. A vitában többen vettek részt, s végül az ország pénzügyi helyzete tekintetéből, a tételt 100.000 frtra emelte fel a bizottság.

A képviselőház ülése.

— Márczius 11. —

Elnök: Ghyczy Kálmán. A napirend: az államköltségvetés részletes tárgyalásának folytatása, jelesül a közlekedési miniszter költségvetése. A tanácskozás az egyesült Körös folyónál teendő átmetszések kiadására előirányzott összegnél szakittatott meg.

Más folyók szabályozására felvett 20 ezer frtnyi összegnél felszólal Csatár Zsigmond, ki a soroksári Dunaág rendezését kéri, mert ott a parti lakók élete van veszélyeztetve.

Péchy Tamás miniszter kijelenti, hogy van neki terve, a mely szerint ez ág vizi uttá fog átváltoztatni. Előbb azonban gátakat kell emelni s csak akkor járulhat a ház elé előterjesztésével. — A ház elfogadja az előirányzatot változatlanul.

A pénzügyi bizottság az egyes czimek közt átruházási jogot ajánl a miniszternek adni. — Simonyi Ernő ellenzi az átruházást, mert akkor legjobb egy csapatban megszavazni milliókat s használja fel a kormány, a hogy akarja.

Péchy Tamás miniszter kijelenti, hogy ezt az átruházást csak a vizi munkálatoknál kérte, még pedig azért, mert mig egy helyütt talán nem lesz szükség a megszavazott összegre, más védműre két annyi is válhatik elkerülhetlenné. — Madarász József az átruházást szintén ellenzi, Dániel Ernő előadó nehány szava után a ház megszavazza az átruházási jogot.

A főrendiház jegyzője áthozza a főrendek jegyzőkönyvi kivonatát, melyben tudatják, hogy a Görögországgal kötött postaszerződést változatlanul elfogadták. A törvényjavaslat szentesités végett ő Felsége elé terjesztetik.

Műszaki egyének kiképzésére fel van véve 3000 frt. — György Endre határozati javaslatot nyujt be, melyben utasittatni kivánja a miniszter, hogy a kereskedelmi akademián fenálló vasuti tanfolyamot szüntesse meg és hogy a czimbeli összeget egészében műszaki egyének utazási ösztöndijára forditsa. Indokolásában felhozza, hogy a tanfolyam eredménye czéljának meg nem felel, s hogy kevesen nyernek alkalmazást az innen kikerült egyének közül.

Hegedűs Sándor ellenzi az inditványt, mert tévesek az annak indokolására felhozott adatok. — Nevezetesen igen alkalmazhatóknak bizonyultak az e tanfolyamból került egyének s mindannyi állást nyert a vasutaknál. — A tanfolyamot elvégezte eddig 500 és ezek kiképzése az államnak összesen csak 15 ezer forintjába került. — Rosz gazdálkodás volna az e czélra kiadatni szándékolt 1500 frt törlése.

Simonyi Ernőnek nincs kifogása az ellen, hogy segittessenek egyes tanintézetek, de itt a polytechnikum körén ejtünk csorbát, a melyre 100 ezer frtokat költünk.

Wahrmann Mór felvilágositja Simonyit, hogy egyebeket tanitanak e tanfolyamban, mint a müegyetemen. A kereskedelmi akademia áldozatokat hoz, mikor e körén kivül álló tanfolyamot fenntartja, ellátván azt helyiséggel, fütéssel, s rendelkezésére bocsátja gyüjteményeit. Az inditvány elvetését kéri.

A budapesti dunarész szabályozására fel van véve 442.000 frt. — Halász Bálint kérdi a minisztert, vajjon a szabályozás Ercsin alul eső vidékre, nevezetesen Tassig terjed-e ki? — Péchy Tamás miniszter előadja, hogy e munka Ercsiig nem egy év munkája, ha azonban e nagy müvelet végre lesz hajtva, nagyon természetes, hogy az tovább is fog folytattatni: A tervet kötelessége lesz előterjeszteni a ház elé. Ezt már eddig is megtette volna, ha a főváros nem tartotta volna föl magának a jogot, hogy ama tervhez véleményével járulhasson.

Simonyi Ernő a szabályozás felügyeletére s felülvizsgálatokra fölvett 15.000 forintot sokalja. Kérdi, mire való akkor a miniszterium személyzete?

Péchy Tamás miniszter előadja, hogy ez egy egész hivatal, mely már évek óta fennáll s specialiter a szabályozás müveleteivel foglalkozik s a meder fölvételét tüzetesen tanulmányozza. Jövőre lehet ugy intézkedni, hogy e hivatal beékeltessék a miniszteriumba. — Madarász József kifogásolja, hogy a miniszterium hivatalnoka mint felügyelők ismét fizetést huzzanak.

Péchy Tamás miniszter felvilágositja Madarászt, hogy e felügyeleti hivatal egyénei nem miniszteri hivatalnokok is egyszersmind, kik két fizetést huznak. — Csatár Zsigmond felhozza, hogy a szabályozási főnök olyan nagy ur, hogy miniszteri rendeletnek sem engedelmeskedik. A miniszter ugyanis egy izben elrendelte a soroksári zsilip megnyitását, s a főnök nem tett annak eleget. Pártolja Simonyi nézetét, hogy ez összeg törlendő. — Jankovich Miklós czáfolja Csatárnak a zsilip ügye ellen felhozott vádját, hogy az megvesztegethető. — Elnök kéri szólót, szólana csak csupán a felügyelethez, a mely napirenden van.

Péchy Tamás miniszter nem hagyhatja szó nélkül azt a vádat, hogy alsóbb közegei megvesztegethetők. Ő nem felelhet minden egyes egyén tényeiről, de ha akad ilyen kötelességet mulasztó s állásával visszaélő, azt csak akkor büntetheti vagy tehet a visszalés ellen, ha erről őt azok, kik ezt tapasztalják, értesitik. A dologra nézve ujra hijelenti, hogy kész a felügyeletet beolvasztani a miniszteriumba, de akkor is szükség lesz e költségre. A ház a tételt megszavazza.

Madarász József utólag inditványt tesz, hogy a miniszter tegyen jelentést, hány hivatalnoknak adatik e 15,000 frt. — Péchy Tamás miniszter kijelenti, hogy ez fölösleges, mert ez benfoglaltatik a zárszámadásban. — A ház elveti az inditványt.

A Tisza folyamon Csongrádon alul eszközlendő átmetszésekre elő van irányozva 700,000 frt.

E czimnél felszólal Péchy Tamás miniszter.

A tiszavölgyi védtöltések czimének Péchy miniszter előadja a kormány óvintézkedéseit, melyekkel a mostani árvizveszélyekkel szemben élt s melyek utján sikerült a vizelemnek urává lenni és a legjobban fenyegetett Szeged várost megmenteni. (Élénk helyeslés.) A ház a többi tételeket megszavazza vita nélkül.

Kövotkezett a kereskedelmi miniszterium költségvetésének tárgyalása. — Wahrmann Mór ajánlja átalánosságban elfogadásra. — Ifj. Ráday Gedeon gr. a személyi járandóságok czimét egyelőre függőben hagyatni kéri.

Kemény b. miniszter felszólalására a ház az előirányzatot megszavazza. — Mukits Ernő a délvidéken egy gazdasági tanintézet felállitását kivánja.

Kemény b. miniszter belátja ennek szükségét, de most nincs rá költség.

Simonyi Lajos b. az hiszi, hogy a culturalis czélokra a kormánynak soha sincs pénze, de nemzetellenes politikára van. Öntudatos közgazdasági politikát sürget. — A ház az előirányzatot megszavazza.

A marhavész elleni intézkedések czimének Ugron Gábor azon országok kimutatását kéri, honnan a vész hozzánk elharapódzik. Kemény b. miniszter utal a hivatalos lap e tárgyu kimutatásaira. A ház az előirányzatokat egész a lótenyésztés czimégig megszavazza.

Ülés vége d. u. 2 óra.

A „KELET“ TÁRCZÁJA.

A nőegylet által rendezett hangverseny.

A maestro játszott! kell-é ennél többet mondanunk, ha ki akarjuk fejezni azt a kibeszélhetetlen ünnepi hangulatot, mely eltölti mindazok lelkét, kik szerencsések voltak jelen lehetni. Szerencsések voltak, ez a találó szó, mert a zsufolásig, minden zege-zugában megtelt redoute nem fogadhatta be felét sem azoknak, kik el kivántak menni e hangversenyre, melyben az aristokratia egy kiváló tagja, egy bámulatos müvész és költő, félkézzel és az érző sziv számlálhatlan hurját mozgásba hozó játékot mutatott be, és a fama rebegése szerint a világ legelső zongora müvésze, a zongora király Liszt remélhetőleg játszik. Az ember szereti elhinni a mit óhajt. Igy volt ma egész Kolozsvár. Várakozásunk, reményünk betelt. Akaratlanul feledkezik meg a toll arról, minek leirásához fogott. A halhatatlan müvészet tiszta forrása oly varázslatos mámorral töltö el lelkünket, hogy reporteri hűséggel számot adni érzelmeinkről nem tudunk. Csak azt érezzük, hogy oly hangokon, oly nyelven szólhat egy ihletett müvész és költő, ki a költői alkotás pillanatában közli velünk a lelket átható, de szavakban kifejezhetetlen rajongást, melynek csak hült anyagját önti szóba a szegény nyelv, hogy megmagyarázza, leleplezi szebb valónkat, elbüvöli szétrebbenti álmainkat, összefűzi a legszebb gondolatok széthullt gyöngysorát, megsejditteti a rejtélyes öröklét tulvilági életét.

Az egész hangverseny gyönyörü őszhangot alkotott: minden darabját fokozott élvezettel és érdekkel hallgatta a szép számu közönség, melyben képviselve volt Kolozsvár és Erdély értelmisége.

A müsorozat első pontját: Volkmann quartettjét a Kolozsvártt általánosan ismert quartett társaság, melynek játéka még a florenczi négyes tagjait is meglepte, szokott szabatossággal, értelmes öszhanggal és átérzett és átértett felfogással játszta el. E quartett tagjai: Nagy Gábor (első hegedű), Vajda Emil (második hegedű), Szita Sándor (violon), és Dobokay Kálmán (cello). A közönség a quartett egyes szakaszai közt is tapsba tört ki.

Ezután énekeltek egy kettőst: A német szövegü (!?) Őszi dalt Mendelsohntól, gr. Bethlen Sarolta k. a. és gr. Lázár Vincze ur oly érzéssel és mindkettő oly szép sznezetü és tömör, kivált a grófnő oly mély modulatióju és gazdag árnyalatu alt hang birtokában, mi a közönséget meghatotta. Zsigmond Elma k. a. kisérte zongorán e szép kettőst. Ezután lelkes taps mellett lépett föl gr Zichy Géza, azzal a szelid, keresetlen, majdnem tartozkodó magatartásával, nemes kifejezésü és költői lelket tükröző arczával, mely hatalmas rokonszenvet ébresztett iránta már mielőtt a zongorához ült volna.

Egy saját maga szerzette „tanulmány“-t játszott. A félkéz csak amugy rohant végig a nehéz futamokon, csak amugy pótolta a kiséret nehéztételü akkordjait, csak amugy magyarázta Beethovent a Liszt átiró szellemében szerkesztett darabban, mely nem azt beszéli el, hogy milyen technikai épületet lehet Beethoven, mély alaphangulatára fölrakni a széditő magasra, csillogó homlokzattal, merész ivezetü hang folyosókkal; de azt beszéli el, hogy mit érzett mellette. Ily szellem lengi át a Mariska cz. népdalra irt ábrándot. Ez ugy elragadta a közönséget, hogy a szerény müvészt a tapsvihar a szó szoros értelmében kénysszeritette, hogy megint leüljön és eljátsza a Faust egy pár melodiájára irt saját szerzeményü ábrándját.

Lehetetlen volt illetődés nélkül nézni e legszebb férfi korába lépett müvészt, ki egész áthatottsággal játszik; ki a játékot alkotásnak és nem egyszerü magyarázatnak tekinti.

Ezért is érzi a laikus közönség is, melyhez magam is tartoztam, azt a varázst, mely megérteti azt, mit megérteni nem hittünk, mely szól arról, mi közösen meghat minden szivet, mi öszhangot teremt az egyébként száz felé vont lelkekben. Mit ki kell emelnem, az a gr. Zichy zene-stilja. A mint egyszeri hallás után itélhetünk, Beethoven és Chopin classicus egyszerüségét követi a kifejezés alakjában, de a magyar keleti szenvedély és lobbanékony rajongás hatja át annak belszövegét. A tanitvány hiven csatlakozik mesteréhez. Éreztük ezt Liszt játéka után még jobban. Zichy játékai közben, Ferenczi Zoltán tanárjelölt szavalta el Arany János: „Hidavatás“ cz. balladáját, melyben egy öngyilkos szomoru története van masteri módon előadva. A felavatott hidról a mindenét eljátszott ifju az öngyilkosok árnyaitól körüllebegve és a forgó örvénybe alácsábitva, ugrik le. Ferenczi ur szavalata értelmes, tiszta felfogásra mutatott. Hangja megnyerő, zengzetes; előadása nyugodt, termeszetes. Csak az öngyilkos lelki állapotának fokozott festéséhez hiányzott némi meghatottság, mely a könnyed elbeszélő hangot sötét drámai festéssé változtatja át. Az egész költemény pedig az ifju szónok felhevülésének befolyása alatt kissé gyorsan volt elszavalva, de azért a közönség tapsát teljesen megérdemelte.

Gr. Lázár Jenő német szöveggel (?) előadott magánéneke igen szép terjedelmü s szerfelett erőteljes hanganyagra mutatott, mely hosszabb oskolázás mellett nagy kincsesé nőheti ki magát.

Gr. Bethlen Sarolta magánéneke: „Őszszel“ (szintén németül) Franz Róberttől, ugyannyira hatott, hogy ismételnie kellett. Zsigmond Elma k. a. kisérte.

Ezután következett volna gr. Zichy utolsó darabja, a „Rémkirály“ Schuberttől, de a különben is már izgalmassá vált közönség előtt fölléépett gr. Eszterházy Kálmán, derék müvészet-kedvelő főispánunk, ki Lisztet a vendégszerető figyelem minden jelével elhalmazta, és kijelenti a közönségnek, hogy gr. Zichy beteg s roszul érezvén magát, átengedi helyét Lisztnek. Freneticus taps zajdult föl. Liszt meghatottan foglalt helyet. Eljátszott két magyar népdal-átiratot, mely Schubert kiadásában „Rhapsodies hongroises“ cz. alatt három füzetben jelent meg.

Látni a lánglelkü szerzőt, azon mély meghatottság kif jezésével arczán, szeméből majd az eszmény magas körében csapongó szellem czikázó villámai lövelvén, majd a földi korlátokat áttörő sovárgás örvényző mélyét tárván föl: már maga is magasztos hatást gyakorol. De játékát hallani, melyben nem a hangok merész, bódító viharát, nem a futamok végig pergő gyöngysorát, nem a gondolatok plastikus kifejezését, majdnem az épitészeti rythmika tiszta vonalait, nem az egymásba csapongó hanghullámok büvös dallamosságát, nem a halk leheletszerü fuvalattól a bömbölő orkán erejéig fokozódó hangáradást bámultam leginkább. Mindez csak a zene épületének homlokzata, mindezt a peristyl a dicső templom előtt, mindez a bejárat pompája, fénye, a föliratok magvas jelentős sorai; de az épités, az alkotás ihletszerü pillanatába beleragadni tudni a közönséget, mint bübájos itallal átvarázsolni, oly alakba, mely emelkedésre, szárnyalásra képesiti; beszélni mint jobb, szebb valónk geniusa a magasb világról, mely lelkünk öröke, magyarázni az érzés felébresztése, érzelemre gerjeszteni a sziv mélyén rejlő hurok megérintése által; ez ragadott el engem Liszt játékában. Mások magyarázzák meg a játék igazán müvészies voltát, fejtegessék a kifejezés szabatosságát, bámulják az öreg kor tisztes jelét magánviselő müvész előadási erejét, gazdag szinezetét: magam csak azt érzem, hogy a hangszer megszünt az lenni, a hangszer a földidézett hangok szellemétől megnépesitett, büvös eszközzé vált. E szellemek beszéltek valamit arról a transcendentalis világról, melyet a bölcsészek logikai épületekből illesztenek, holott az a szellemet a végtelen égbolt csillagmyriadjának körébe vonzza, hol ki nem vetkőzve szenvedélyeink, elragadtatásunk, bánatunk, vergődésünk és megdicsőülésünk alapját képező emberi természetünkből, érezzük, hogy szellemvilág osztályosai vagyunk.

De mire a toll csevegése, ha csak beszél, de nem mondja meg azt, a mit az áthatott sziv érez. Mintha a magasra lengő sas szárnyalását, a lehullott tollból készült iró eszköz akarná elmondani!

Csak a kolozsvári közönség nevében fogadja a maestro hálánk kifejezését a szerzett dicső élvezetért. A nőegylet gratulálhat magának, hogy ily hangversenyt tudott rendezni.

H. I.

Erdély földalakulási történetének vázlata.

A kolozsvári orvos-természettud. társulatnak és az erdélyi muz. egylet természettud. szakosztályának előadta

Dr. Koch Antal egyet. tanár.

(Folytatás.)

Ezen szakadási vonalokon jutottak tehát a felszinre a fiatalabb takarón keresztül, a már fenemlitett összes másodkori rétegek, ezen erőszakos réteg kimozditás nélkül tudomásunk sem lehetne azokról és Erdély nélkülözné azokat a festőien fölnyuló szaggatott hegységeket, melyek legregényesebb részeit képezik.

Az rmlitett szirthegységek kiemelkedése által Erdélynek egész keleti és nyugoti széle kiemelkedett a tengerből, ellenben belföldje, északnyugati sarka és Maros vonala megfelelő mérvben süllyedett ismét, Észak-nyugati sarkában ezen okból a kristályos alaphegységnek csupán magasabb pontjai maradtak a tenger felszinén felül s

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

Szeged kérése a képviselőházhoz.

Szeged város közönsége a képviselőházhoz a következő feliratot intézte:

Mélyen tisztelt Képviselőház!

Azon kétségbeejtő helyzet, a melybe városunk az utóbbi évek alatt a Tisza vizének mind óriásabb s mind rohamosabban jövő áradása által jutott, ösztönöz bennünket a mélyen tisztelt képviselőház elé járulni esedezésünk és panaszunkkal s a mélyen tisztelt képviselőház kegyes intézkedését — a végrehajtó hatalom elkerülésével — kénytelenitendünk kikérni, mert, reményünk s vigaszunk már csak egyedül a mélyen tisztelt képviselőház hazafias és emberies érzelmei és áldozatkészségében találhatjuk fel.

Ős városunk s vele együtt az egész alsó Tiszavölgy, az országnak legtisztább magyar lakossága mind megannyi nagy és előkelő népes városi és falvaival együtt a végelpusztulás küszöbén áll. Azon nép, azon vidék, s azon városok és községek, melyek a nemzetnek minden időben erejét, legfőbb támaszát, fennállásának létokát képezik s mely vidék nemzeties érzületénél fogva az ország vésznapjaiban erejét haladó döntő áldozatokat hozott s a nemzeti becsületet megvédte, a magyar névnek hirt és dicsőséget szerzett, ma halálküzdelmét vivja, az elbukás szélén áll s az ország érzéketlenül tekinti az élethalál küzdelmet, nem intézkedik a veszélynek ugy a jelenben mint a jövőben leendő gyökeres elhárítása s megszüntetésére irányulólag. Pedig nem először halljuk szavunkat, régóta panaszoljuk szomoru helyzetünk és sorsunkat, a melytől ugy látszik nincs menekülés, mert vagy az elöntésnek, vagy pedig az erőnket haladó védekezés folytán bekövetkező végkimerülés, eladósodás és tönkrejutással állunk szemben.

A Tiszaszabályozás és ármentesitési munkák előtt, nevezetesen még az 1830-ki az előtt ismert legmagasabb árviz alkalmával vizmagasságunk csak 19′ 5″ 6‴ volt.

Ma a vizállás 25′ 6′, a mely az 1876-dikit 7 hüvelykkel s az 1877-dikit 4-el haladja felül.

Az 1830-iki árviz alkalmával városunk még veszélyeztetve sem volt, mert legnagyobb részt az azon időbeli vizálláshoz képest természetes magas parton állott s részben csekély és kisebb nyulgátak által is megoltalmaztatott, azóta a mind magasbadó vizek pedig évről-évre töltéseink magasitását és erősitését teszik szükségessé, s a ma már óriási magas töltések sem látszanak a jövőre biztonságot nyujtani. Nem pedig azért, mert a felső tiszai vonalon mód nélkül bőségben létesitett átmetszések száma nincs arányban az alsó Tiszán létesitett és még létesitendő átmetszések számával s minthogy ennélfogva a viznek lefolyása hozzánk mindig sebesebb leend, mint a tőlünk való alá-folyása; következésképen itt folytonos duzzadások fordulnak elő, melyek a védtöltések végnélküli magasitását teszik szükségessé.

Ezt meggyőzni és elviselni erőnket haladó dolog, s ezt elháritani módunkban nem áll, s a végzet áldozataiul tekintjük magunkat, hacsak a mélyen tisztelt képviselőház bölcs intézkedése a helyzeten nem változtat. Annyival inkább, mert a mint imént emlitők, országos intézkedések eredményezték a felső átmetszések felesleges száma és gyors kiképződése által az itteni veszélyes duzzadásokat.

Nem jogosulatlan e panaszunk a Tiszaszabályozási müveletek ellen, melyek átalában azt idézték elő, hogy elzáratván a folyók elterülési helyei, ma már nemcsak az egykor vizjárta s kiszáritott rétek vannak veszélyeztetve az elöntéstől, hanem az ős földek s a természetes magas partok és az ezeken elhelyezett városok és községek.

Egyébként az idők és események is nagyban megczáfolták azon feltevéseket, melyek a Tiszaszabályozás eredményeül felállitva lőnek, mert az ármentesitett területek kiszáritási s védelmi kiadásai is ma már jelentékenyül magasb értéket képviselnek, mint a mennyire ármentesitett területek értéke rug.

S e mellett szomoruan tapasztaljuk, az alsó tiszavölgyi ármentesitett területek tulajdonosainak azon évek óta előforduló károsodásait, mit a fakadó vizek által szenvednek, mely belvizek a szorgalom és befektést ép ugy megsemmisitik, mint akárha kiöntések fordultak elő.

Most is, de már évek hosszu során az ármentesitett területeken valóságos tengerek léteznek, mely belvizek már öt hó óta állanak levezethetlenül, s melyek a földek jövőbeni termőségére is ártalmas befolyással vannak, s mely belvizeket ismét csak nagy kiadásokkal és ritkán lehetséges a Tisza vizállása szerint az anyamederbe levezetni.

Szóval oly bajok és szomoru tényezőkkel állunk szemben, melyeknek mindig ellenkezője hirdettetik a szaktudomány részéről, de a mely szomoru tények és kétségtelen igazságok tüzetesen még megvizsgálva soha sem voltak, melyeket azonban figyelmen kivül és orvosolatlanul hagyni tovább nem lehet.

Másrészről lehetetlen említés nélkül hagynunk azt, hogy a szabályozási és társulati törvényeink az öblözetekbe bevont városok és községekre semmi tekintettel nincsenek s a városok és községeknek kiváló helyzetéről gondoskodva nincs. Mert az ármentesitések egy nagyobb haszon meritése szempontjából történvén, az ármentesitési és védelmi kiadásokkal is a községek ép oly, de sőt nagyobb mérvben terheltetnek, anélkül, hogy az ármentesitésből közvetlenül ezeknek nagyobb hasznai lennének, mint a földek tulajdonosainak. De továbbá a községek sorsa és léte egybeköttetvén a mentesitett területek sorsával, ez utóbbiak veszélyeztetése esetén a községeknek s városoknak is pusztulni kell.

Pedig egy öblözetnek elboritása, a mig csak egy évi haszonvesztés és károsodást szül, addig egy-egy község és város elöntése a végpusztulást soha helyre nem pótolható károsodást szül.

Különösen áll ez városunkra nézve, melynek sorsa egy négy mértföldnyi távolra eső s igen veszélyes körülményű társulati töltéstől tétetett függővé, a mely helyzetből való szabadulásra e városi közönség sokszoros kisérletei eredmény nélküliek voltak. S ha ezen sokszor teljesen védhetlen társulati töltések szakadni találnának, o város egy oly csapás és pusztulásnak tekintne eléje, a melyet soha többé ki nem heverhet, s romjaiból soha fel nem támadhatna.

Alig hiszszük, hogy a mélyen tisztelt képviselőház bennünket e sorsra érdemesnek tartana, s meg lévén győződve részvéte, jóindulata s hazafiságáról, a mélyen t. képviselőházban is felmerült azon inditványhoz ragaszkodva, hogy egy országos küldöttség neveztessék ki a Tiszaszabályozás bajainak megvizsgálása s annak mikénti orvoslatára — mély tisztelettel esedezünk: kegyeskedjék ezen országos küldöttséget kinevezni, veszélyeztetett helyzetünket megvizsgálni s létünk és megmaradhatásunk felől még kivételes törvény vagy bármely más intézkedés által is gondoskodni. — Kik is egyébként esedezünk ismételten és mély tisztelettel vagyunk a mélyen tisztelt képviselőháznak Szegeden 1879. évi márcz. hó 5-én tartott rendes közgyülésünkből.

Szeged sz. kir. város közönsége nevében alázatos szolgája: Pálfy Ferencz s. k. polgármester.

Tisza László beszéde

a gazd. egylet közgyülésén.

T. közgyülés!

Üdvözlöm az egylet összesereglett tagjait, mint örvendetes jelét annak, hogy a nehéz, a honfiui tevékenység nagy részét méltán igénybe vevő, néha elkeseredett politikai viták sem bénithatják a hazája szent rögéhez ragaszkodó magyart törekvésében, hazája anyagi felvirágzásának érdekében is megtenni azt, mi hatalmában áll.

Mint ez igazság élő tanuját, üdvözlöm a tisztelt gyülekezet videki tagjait is.

Bár a mult évben közügyünk rendes fejlését, politikai haladásunkat nem kismértékben akasztották a külügyi bajok, s azon complicatiók, melyeket nemcsak a nemzet, de a kormány is csak mint a nagyobb bajoktól mentő kisebb bajt kényszerült elfogadni, mint gazdák nem lehetünk teljesen elégületlenek a lezajlott évvel, mely egészben véve dúsan jutalmazá terményeivel a szorgalmas gazda fáradozását, habár az árak csökkenése a végeredmény iránt táplált vérmes reményeket részben lehűtötte is, s a pénztelenség alig enyhült valamit. A monarchia másik államával kötött kiegyezés, ha senki jogos óhajait ki nem elégitheté is, egészen megállapitá végre ismét 10 évre a helyzetet még pedig ugy, hogy az nem egy tekintetben kedvezőbb gazdászati érdekeinkre, mint volt az eddigi, s ha bár az osztrák-magyar bank felállitása nem helyettesitheti teljesen az óhajtott független magyar bankot virágzásnak indulta után, az ennek alkotásával szükségszerüleg egybekötött s gyenge anyagi helyzetünkben igen veszélyessé válhatott rázkódtatások nélkül tetemesen fölemelte a magyar birodalom hiteldotatióját, s szaporitott fiókjaival s az olcsóbb pénzhez való férhetést geographailag is közelébb hozta az ország különböző részein a hitelt igénylő honpolgárokhoz. Szóval, ha a mult év nem adta is meg összes jogos kivánalmainkat az államgazdászat terén, sokat megadott óhajainkból, meg az alapot a nyugodt szorgalmas munkálkodáshoz, s igy én azt e tekintetben a meddő évekhez nem sorozhatom.

Egyleti életünk részletes mozzanatairól értesülend a t. közgyülés a titkár s a többi tisztviselő urak jelentéseiből, én csak csak pár fővonást akarok emliteni, legelőbb is fájdalommal jelentve, hogy a mult évben a halál ismét 2 jeles tagtársat ragadott ki ki körünkből. Áldott legyen emlékük.

Haláluk által az egylet tagjainak összes száma 293-ra apadt, szaporodtunk azonban 5 alapitó s 25 évdijas taggal ugy, hogy a tagok száma a tavaly ilyenkorit 27-tel mulja fejül s egyletünknek ma összesen 320 tagja van.

Fájdalmasan csekély szám a gazdasági egylet tevékenységéhez kötött nagy várakozás s követelésekkel szemben.

Alaptőke értékünk értékpapir, kötlevelek s fekvőségekben 90,000 frtot tesz, s ha ehez hozzá vesszük az inventarium értékét, s a restantiákból alaposan bevárható ezereket, bátran állithatom, hogy a lecsökkenő választmány valóban meglevő értékül 100,000 frtot bocsát át utódjának s igy az egylet vagyona 3 évi sáfárkodása alatt 29,400 frttal gyarapodott.

Az összes restantia, mely fájdalom tavaly óta ismét több, mint ezer forinttal növekedett, kerek számban 11,500 frtot tesz, összes vagyonunknak $^1/_{10}$-ed részénél többet. Ez állapot tovább nem türhető, s a legmelegebben ajánlom a tisztelt közgyülésnek elfogadásra, az igazgató választmánynak ez érdekben később teendő inditványát.

A földmivelés-, ipar- s kereskedelmi ministerium hosszasan ideiglenes vezetés alatt állván, ezen bénitó körülmény s a külbonyodalmak miatt ott az egyletek több rendbeli kérése, fölterjesztése mind eddig elintézetlenül hever. Most — mint ezt a titkári jelentés részletezni fogja — alapos reményt nyujtó kilátásunk nyilt arra, hogy mind e kérdések a miniszter által egybehivott szakavatott enqueteben megvitattatván, elvileg rövid időn elintéztetnek. Igen kérem tehát mindazon urakat, kiket az ezen tárgyak felett tartandó értekezletbe a miniszterium már meghivott vagy meg fog hivni, hogy okvetlen megjelenjenek, s nézeteik nyilvánitásával segitsék elő ez ügyek gyakorlatias, czélszerü kitisztázását, s a közgyülés a leirat értelmében maga részéről is bizzon meg képviselésére 2—3 tagot.

A választmány fölterjesztése alapján a magas miniszterium belátván, hogy az erdélyi részeknek a haza többi kerületeinek gazdasági állapotaitól sokban különböző gazdászati helyzete, a k. monostori gazdasági tanintézetnél bizonyos gyakorlati s a viszonyok által igényelt módositásokat tesz szükségessé, értesitette választmányunkat, hogy 4 egyleti tagot fölkért, hogy azok az általa e végből kijelölt, a tanár urakkal egyetérve s bizottmánnyá alakulva, tisztázzák ki a helyzetet, s terjesszenek be részletes és indokolt tervet az intézetnek jövendőbeni rendezéséről, kiterjeszkedve az a körül fölmerülhető összes kérdések megfejtésére.

A közteleki számla, fájdalom, még az idén is deficitet mutat a nélkül, hogy a választmány maga mélyen bele menne a dologba; a terhelő, vagy védő körülményeket hosszasabban felsorolná, beterjeszti Ladányi tagtársunk azon inditványát, s a választmány többsége magáévá tevén s a közgyülésnek igy ajánlván annak azon alapelvet, miszerint óhajtandó, hogy e működés ne emésszen fel többet ily nagy összegeket az egyleti jövedelemből, s e czél tekintetéből a köztelek s a szőllő további kezelése szüntessék be, mihelyt az egyesület s a közérdek tetemes kárositása nélkül lehet; most arra kéri a t. közgyülést, méltóztassék az ig. választmányt felhatalmazni arra, hogy egy bizottságot küldhessen ki, mely az ügyállást s Ladányi tagtárs ezen inditványa létesithetésének módozatait alaposan megvizsgálván, arról a választmányhoz indokolt jelentést tegyen, hogy a választmány ezen terv létesithetésének érdekében intézetek vagy egyesekkel előleges értekezés mellett alkudozásba léphessen, midőn pedig a dolog végleges elintézésére biztos kilátásba lenne, e végből rendkivüli közgyülést is bivhasson össze.

Megemlitve még, hogy a mult évben a párisi kiállitáson dicsőséggel vettünk részt, hogy itthon főtörekvésünket anyagi helyzetünk rendezésére forditottuk, hogy a külactiót, a viszonyokon kivül, titkárunk hasznos távolléte is akadályozta némileg, mindamellett azonban a kormány s egyesek teljes bizalommal fordultak a legkülönbözőbb kérdésekkel hozzánk, s gyüléseink vitáiból nem egy áldásos csira fejlődött ki; berekeszthetném 1878. állapotainak rövid vázlatát, köszönetet mondva a kormánynak az általa ez évben is nyert segélyezés s az egyes tagoknak buzgó közreműködéseért, ha kötelesnek nem érezném magamat ujból is fölemliteni azon fájdalmas pangást, mely szakosztályainkban ez évben is mutatkozott.

Mindon józan honfiunak, annál inkább a gazd. egylet tagjának, érezni kell azt, hogy hazánknál politikailag boldogabb országokban is, csak a vagyonosodás emelkedése biztosithatja a legjobb törvényhozási intézkedéseknek meghonosulását, megerősödését, a rohamosság nélküli biztos haladást, annyival is inkább áll ez nehéz körülményeink közt.

Igénytelen nézetem szerint, a politikai elfoglaltság nem mentség a gazdászati téreni tevékenységért, sőt annak okvetlen maga után kell vonni emezt, ha hazánk felvirágoztatásában czélt akarunk érni s én igénytelen hangom egész erejével, szivem egész melegével ismételve kérem az egylet t. tagjait, méltóztassanak fölelevenitení egész buzgalommal e folyó évben azon pezsgő szakosztályi életet, mely volt főtényezője egyletünk felvirágzásának a multban.

25 éve t. közgyülés, hogy alig 10—15 hazafi a kolozsvári Casinó egyik szobájában az erdélyi gazd. egyletnek uj életre hivását elhatározta, s a hazafiak nem csekély áldozatával fölevenitette a tetszhalottat, nem emlithetem meg ezt t. közgyülés, mély hálaadás nélkül a nemzetek sorsát intéző gondviselés iránt, nem ugy, hogy bár egy futó könnyet ne ejtsek azok sirhalmára, kik akkor az ügy érdekében haladtak előttünk, de a felvirágzást annyira sem érhették el, mint mi, legyen áldott emlékezetük s a választmány nagy szellemüknek megfelelően vél cselekedni, midőn azt inditványozza e t. közgyülésnek, hogy 25 éves fennállásunk emlékére tegyünk egy alapitványt, mely szerint a mint remélhetjük, kormányilag felállitandó vinczellér-képedében 2 vinczellér-tanoncz ingyen élelmezésére egyletünk évenként 100—100 frttal fog járulni, mig e vinczellér-képezde az erdélyi részekben fennáll.

A felséges uralkodó pár ezüstlakodalma alkalmára vonatkozólag, választmányunk nézetét abban van szerencsém tolmácsolni, hogy egyletünknek Budapesten élő tagjai szintugy, mint azok, kik innen e végből felmenni óhajtanak, a magyar orsz. gazd. egylet küldöttségéhez csatlakozván, azzal együtt mutasssák be, mint egyletünk küldöttei hódolatteljes üdvkivánatukat ő felségeiknek.

Mint a tisztelt közgyülés tudni méltóztatik, mai teendőink között utolsó az egyleti elöljáróságnak szabályszerü megválasztása; a 3 évi működési korszak letelvén, midőn e gyülés tanácskozásait eddigi szokásaink szerint még végig vezetni lesz szerencsém, engedje meg a tisztelt közgyülés, hogy most előre elnöktársam s a választmány választott tagjai nevében hálás köszönetet nyilvánitsak az egylet tagjainak eddig bennünk helyezett megtisztelő bizalmáért, kérve, hogy ha eddigi működésünkben tévedéseket észlelni méltóztattak, azok forrását ne ernyedetlen kitartásunk, jóakaratu buzgalmunk hiányának, de emberi tökélytelenségünknek méltóztassanak tulajdonitani, s ha talán sikerült e 3 év alatt az egylet, a haza javára valamit kieszközlenünk, e mai gyülés után is tartsanak meg nagybecsü jó emlékükben.

Az erdélyi gazdasági egylet működése.

(Titkári jelentés.)

Tisztelt közgyülés!

Az elmult év, mely a külvilágban oly mozgalmasan folyt le, erdélyi gazdasági egyletünk részére inkább a csendes rendezkedés, a belműködés esztendeje volt, mert ezen időszak tulnyomó nagy részét az egyleti kerti vállalatok átalakitása és gondozása vette igénybe. Egyáltalában azon örvendetes helyzetben van a mai nappal lelépő igazgató választmány, hogy az egyleti ügyek kitisztázására három éven át forditott munkálkodására némi önérzettel tekinthet vissza és az egyletnek 90,000 frtra tehető reális vagyonában oly értéket bocsát utódának rendelkézésére, mely az anyagi gyámolitást nem nélkülözhető szellemi tevékenységének szerény, de biztos támaszául szolgál. A felszaporodott hátralékok mielőbbi apasztására pénztárvizsgáló bizottságunk javasolja az ellenszert rs igy a jövő cyclusba azon megnyugtató tudattal lépünk át, hogy a mai viszonyok között alig pótolható vagyon fenntartására a lehetőt megtettük és a mellett kitűzött czéljaink elérését is szem elől nem tévesztettük.

Egyleti beléletünk adatai közül első sorban megemlitjük, hogy az elmult 1878-ik évben egy rendes közgyülést és 14 választmányi gyülést tartottunk, melyekben összesek 203 végzés hozatott. A titkári hivatal ügyforgalma nem volt oly jelentékeny, mint a megelőző évben, részben az egyleti titkárnak távolléte, részben azon körülmény miatt, hogy tevékenységünk, mint már emlitettük, ezuttal inkább befelé, főleg a köztelek és szőllő rendezésére irányult.

A szakirodalom pártolására szerény költségvetésünk korlátolt határai között megfelelő pénzösszeget forditottunk, a bel- és jelesebb külföldi közlönyök száma a negyvenet haladta, csakhogy fájdalom, most is meg kell ujitanunk azon panaszt, hogy az egyleti tagok közül vajmi kevesen olvasták azokat.

Megemlitjük még, hogy ujévtől kezdve a választmányi ülések a délutáni órákra vannak áttéve, mely intézkedés czélszerünek bizonyult, mert a látogatottságot tetemesen emelte.

Szakosztályaink működése — egyet kivéve — most sem volt kielégitő, csakis a szivós szervezettel és ernyedetlen buzgóságu tagokkal rendelkező kertészeti szakosztály fejtett ki nagymérvü és üdvös tevékenységet. — Ezen tevékenység oroszlánrésze az egyleti közteleknek jutott: meg lettek határozva az uj anyafakertben elhelyezendő gyümölcsfajok u. m. 60 féle körte, 53 fele alma, 22 féle szilva, 21 féle őszi baraczk, 14 féle kajszin baraczk, 20 féle cseresnye és 11 féle meggy amarella. A szakosztály arra is figyelemmel volt, hogy a fajok itt lehetőleg érési idejök szerint helyeztessenek el; a catalogus készitésére nézve pedig kimondotta, hogy minden gyümölcsnek első sorban eredeti neve közöltessék, az idegen szók kiejtése zárjelben csatoltassék, azután — a mennyire egyáltalában van, vagy lehet — a név jó magyar forditása következzék, a leggyakoribb hasonnevek közlése szintén kivánatos. Hogy az anyafakert csemetéi lehetőleg biztosak legyenek, a szakosztály tagjai vetekedve ajánlottak fel biztos és kipróbált fajaikból oltógalyakat; a szives adományozók sorában id. Bodor Pál, Brassai József, Szentgyörgyi Lajos és József, Szabó Sámuel, Veress Ferencz és Ritter Gusztáv neveikkel találkozunk. A még hiányzókat Bereczki Máté hirneves pomologustól és a keszthelyi tanintézet kertészetéből rendeltük meg. Miután a szakosztály egyáltalában minden kerti mozzanatot beható figyelemmel kisért, remélhető, hogy az átmenet nehézségeinek daczára az uj intézményben a teljes-correctséget fogjuk elérni. A mult év e tekintetben azért is kedvezett, mert számos faj termésre került és valódiságának constatálására, esetleg nevének rectificálására szolgáltatott kedvező alkalmat.

A nagy-utczai szőlőben a hat felső tábla szintén teljesen rectificálva és minden faj czinkusa a szerint megujitva lett. Meg kell emlitnünk intéző Szentgyörgyi Lajos tagtársnak azon szivességét, melylyel e telepet 15 féle jeles szőlővel megszaporitotta.

A szakosztály a választmány helybenhagyásával a dicső-szent-mártoni terménytárlaton gyümölcs és szőlő küldeménynyel vett részt, melynek avatott kisérője tagtárs Szentgyörgyi Lajos volt. Kiállitmányunk élénk figyelmet keltett és dicsérő oklevéllel lett kitüntetve. Ez alkalommal ismerkedtünk meg Kassai Mathiasz János hires szőlőgyüjteményével, melynek 80 jelesnél jelesb faját ugyanacsak Szentgyörgyi Lajos ur hozta magával Kolozsvárra s melyből 29-et csemege szőlőink kiegészitésére meg is rendeltünk. A deési tárlaton szakosztályunk tagtárs Szabó Sámuel által volt képviselve.

A szakosztály 1878-ban 54 ülést tartott, mely a kert ügyeinek, a szellemi működésnek és a gyümölcsizlésnek volt szentelve. Ki lett próbálva a Moeder-féle hernyóégető fáklya, melynek alkalmazása azonban csak külön ráillesztett kürtővel lehet czélszerü, valamint megismertetés és utánkészités czéljából különféle mesterséges madárfészek lett meghozatva. Alapos megbeszélés tárgyát képezte: a szőlő kihajtása, a szőlő harmatgyökereinek le- vagy le nem tisztitása, a phytoptus vitis és a vértetü és több más érdekes szakkérdés.

Az izlelések alkalmával számos névtelen gyümölcsfaj lett meghatározva, hamis nevek rectificálva; kóstolásra került 335 alma, 318 körte, 244 szőlő, 54 szilva, 40 cseresnye, 38 dinnye, 30 eper, 28 meggy, 14 őszi baraczk, 11 egres, 9 kajszin baraczk, 3 málna, 1 dió s 1 mogyoró, összesen 1126 gyümöcsfaj!

A szakosztályi működésen kivül egyes ügyek külön e czélra választott bizottságok által lettek esetről esetre elintézve.

A halál a mult évben sem kimélte meg különben sem nagy számu tagjainkat: elvesztettük tiszteletbeli tag Kiss Jánost, ki jeles méhészeti munkáival szerzett magának méltó nevet,

---

képezték a felső krétakori tengernek szigeteit: ezek a szilágy-somlyói, a sz.-sámsoni, a benedekfalvi, a Bükk- és a Lápos folyói kristályos szigetecskék; mig a Meszes- és a Rézhegységnek kristályos zöme mindenesetre összefüggött még a bihar-gyalui kristályos tömeggel, nem létezvén még akkor az elválasztó Vlegyásza hegység.

Erdély területén belül ezen nagyszerü felületi változások alatt vagy következtében hevenfolyó vulkáni kőzet nem tódult mindjárt a felületre, legalább semmiféle nyomait eddigelé nem találtuk még, s igy igen valószinü, hogy a rétegeknek emlitett szakadása és kimozdulása nem hatott még keresztül a kristályos kőzeteken s igy nem jutván a vulkáni kőzetek tüzhelyéig, nem is szorithatá ki azokat.

Ezen nagyszerü átalakulások után nyugalom állott be és tartott ismét jó sokáig.

A hegyemelkedések miatt kisebb térre szorult tenger valószinüleg már ekkor lett a legtöbb oldalról a világtengertől elzárva s tengeröböllé reducálva, s ebben ülepedtek le már a kréta-alakulatnak legfelsőbb meszes és márgás rétegei, melyek a már emlitett Actäonella, Nerinea, Inoceramus és a tehénszarvu Hyppuritok kövületeit roppant mennyiségben tartalmazzák.

* * *

Ilyen természeti viszonyok közt ért véget ezen nagy középállati vagy második korszak, s hasonló viszonyokkal kezdődött nálunk a következő, az ujállati (kainozói) korszak is, melynek neve arra vonatkozik, hogy az abban élt lények egészen a mostan élőkhöz hasonlitanak már. De nevezik ezen korszakot az egymásután következés rendje szerint egyszerüen harmadkornak (Tertiär-Periode) is.

Erdély belföldjének tengere, mely akkor már egy nagy öblöt képezett s csak a Maros vonalán és a Szilágyságon át közlekedett a magyar beltengerrel, benépesült a legkülönbözőbb mészhéju állatok milliómaival, melyek elhalván, a fenékre leülepedett mésziszapba temettettek, s most legközelebb Kolozsvár vidékén is, maradványaikat bőven föllelhetjük. Fölemlitem a sok között a pénzt vagy lencse alaku nummulitek miliárdjait, melyek legközelebb Szt.-László vidékén csaknem egymagukban tetemes rétegeket alkotnak, s az országut kavicsolására fordittatnak; felemlitem továbbá a tengeri tüskönczöknek számos fajait és nagy menynyiségét, az óriási kagylókat és csigákat, melyeknek kőbelei Kolozsvár környékén oly közönségesek, s melyek közül csak néhányat (Cerithium, Fusus, Ostrea, Gryphea stb.) mutatok be. Felemlitem továbbá óriási czápa-féle halaknak feltünő szép zománczos fogait, melyek különösen a medenczének déli szélén gyakoriak. De hüllőknek és vizi emlősöknek nyomai is találtattak az alsóharmadkori üledékekben, t. i. krokodil-féle gyikoknak kúpos fogai és egy czetféle emlősnek borda darabjai és csigolyái. Végre még óriási szárazföldi emlősök is éltek azon korban, mert ide közei, Andrásháza pusztán egy bivaly nagyságu kihalt vastagbőrünek felső állkapósa — és hasonló, de kisebb állatfajoknak különböző csont töredékei — találtattak. Láthatjuk tehát ezen vázlatból is, hogy a harmadkornak első felében Erdély szárazföldje és beltengere gazdagon be volt népesitve állatokkal. De hogy a növényzet is mily buján és gazdagon tenyészett ezen idő alatt Erdélyben, arra bizonyságul szolgálnak a sok barnaszén telepek a közép harmadkorból, melyek a Szamos, Nádas és Almás folyók közti területen igen gyakoriak, habár nem igen vastagok, de főképpen Erdély délnyugoti sarka egyik öblének, a Zsily völgyének nagyszerü barnaszéntelepei, hol az eltemetett erdők lombjait, sőt törzseit is megkaphatjuk és felismerhetjük még.

(Folytatása köv.)

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

alapitó tag gróf Mikes Benedeket és évdijas tag Farnos Eleket.

E sajnos veszteséggel szemben a taggyarapodás örvendetes eredményt szolgáltatott alapitókul megnyertük gróf Bethlen Gergely, báró Jósika Sámuel, gróf Nemes Vincze, gróf Bethlen András és legifjabb gróf Bethlen Sándor urakat, évdijas tagokul, részint lejárt kötelezvények megujitása, részint ujbóli belépés folytán: Walter Lajos, Tóth Tamás, Szakács Péter, Girsik János Dávid Antal, Boér Sándor, Hutflesz Károly, Gaal Elek, Lengyel Ádám, Tuba Lajos, Szigethy Miklós, Szentkirályi Géza, Vörös Sándor, Veress Dénes, id. Bodor Pál, báró Jósika Andor, báró Kemény Endre, báró Kemény Simon, K. Papp Miklós, gróf Béldi Ákos, Szacsvay Sándor, Szabó Samu, Filep István, Felszegi Sámuel és Hantz Pál, összesen 25 tagot.

Az uj rendszer szerint kezelendő köztelekről mult évi jelentésünk kimeritő részletességgel emlékezvén meg, azok után, miket már a kertészeti szakosztály működésének vázolásánál emlitettünk, már csak kevés mondani valónk marad fenn.

A napokaan lefolyt kerti leltározás bizonyitja, hogy a kitűzött czélhoz biztos léptekkel közeledünk, a rendezkedés az elmult évben nagyot haladt, mi a távollevő titkárt ezen ágban helyettesitő, Szentgyörgyi Lajos ur odaadó buzgalmának és az egyleti kertész Krézsek István szorgalmas igyekezetének tulajdonitható. Az uj anyafa-kert 285 fiatal szép csemetével be van állitva, ezek tulnyomó nagy része be van oltva s meg is fogant, a többi pedig most áll oltás alatt. Az uj táblákból hat van előkészitve, egyik már 1877-ben lett beültetve és nemesitve, egy kisebb taval lett szemezve, kettő most kerül oltásra, a más kettő most lesz magonczczal ellátva. A tavaszi eladásra vagy 800 különbözö csemete, négy ezernél több gyökeres szőlő és 30.000 sima vessző áll rendelkezésre. A meglevő állomány tulnyomóan körtét mutat fel: 2400 körtére csak 400 alma esik. Három táblát, kettőt körtével és egy kicsit megygyel most a tavaszon fog árverés utján érvényesiteni, itt is 5—600 ra megy a használható csemeték száma. Az uj táblák csemetéinek eladását 1880. őszén lehet megkezdeni, addig a meglevő készlettel kell jól-rosszul kijönni. A magvetés és vadoncz táblák igen szépen állanak, ugyszintén a szőlő gyökeresztető is, az átültetett egres és málna jövő ősszel már kiadható lesz.

(Folyt. köv.)

Szeged végperczei.

Szeged, márczius 11.

Ma délután a szél erősebb hullámokat vert a gáthoz, A veszélyesebb pontokon a munkások abban akarták hagyni dolgukat, mivel a hullámok felcsaptak és a töltést benedvesitették. Estefelé az ebbeli veszély kisebbedett.

Az indóház csatornáin szabad folyást engednek a viznek a kubik gödrökbe. Szakértők a védelem szempontjából a kiöntésnek az anyamederbe vezetése végett a vöröskereszti, matyhidi, tápéi és algyővi átvágásokat szélesitik. 14 mázsa dynamit érkezett a szélesitések eszközlésére. A viz egy-két lábnyi eséssel foly az anyamederbe, az apadás mégis csak csekély. A válság még koránt sincs elháritva, bár a veszedelem nem nő.

Szeged, 7 órakor. A környéken mindenütta legkétségbeejtőbb állapotok vannak. Tápé felső része romokban hever, a lakosság a töltésekre menekült mindenestől, s innen felesleges apró marháit Szegedre szállitja. Az átvágásokon a csolnakokért fizetést zsarolnak, ezt a visszaélést azonban megszüntették. Emberélet eddig nem veszett.

Dorozsmán kétszáz és néhány ház összedőlt. A városiak elmenekültek a zsombolyai magas pontokra. Ezek most Dorozsmától elvágvák.

Szeged, este 8 órakor. A szilléri és a vasuti töltés keresztezésénél egyre óriás erőt igényel az árviz keresztül törésének megakadályozása. A munkások nem birják a csurgás nyilását megtalálni. Midőn a karikatöltést nagyobb körben alkalmazák, rájöttek, hogy a töltésben rókának kellett lyukat vájni görbületesen és több helyen. Szerencsére a viznek nincs annyi rohama, hogy áttörjön. Másik veszélyesebb pont az indóház, hol a csatornából kiömlő viz záporonyi elöntést képez. Itt összpontositják a munkálatokat. Szatymáz és Szeged között az osztrák államvasut kivágott helyén, Faschkó Sándor mérnök a kormánybiztos beleegyezésével, a közlekedés helyreállitása végett pilotákra ideiglenes hidat igyekszik csinálni. Ha ez sikerül, a közlekedés a fővárossal folytonosabb lesz; az államvasut naponta 50 ezer frtnyi kárt szenved. A szegedi főjegyző Szatymáz felé járván, méréseket tett; tapasztalata szerint az eddigi természetes magaslatok, melyek ártért nem képeztek, két egész kilencz láb mély vizzel boritvák. — Vannak a kiöntésen apró magaslatok, hol házi és vadállatok összeszorulnak; ironiája a sorsnak, hogy az éhes menekülők tanyáról vadásznak rájok. Vizi madarak seregestől ellepték az árvizes vidéket.

Némelyek házaikat potom áron kinálják, hogy végkép megválhassanak az állandó veszedelemtől.

Szeged, este 9 óra 50 p. A tanács jelzett határozatában következőt tudat a kormánybiztossal: Rendelje el a kormánybiztos a karikatöltés kiépitését katonaság által annál inkább, minthogy szerencsétlenség bekövetkeztének esetén a tanács a felelősséget magáról elháritja. A kormánybiztos elhatározta a városi küldöttséggel holnap a töltésre menni, a helyszinén leendő megállapodás végett. A töltést védő mérnökök nézete eddig az volt, hogy a karikatöltéssel sok munkaerőt foglalmának el a többi gyönge pontoktól.

Aggodalommal nézünk a felhős éggel támadt erős szél elé. **A beállott erős hullámverésekkel a válság ismét veszedelemre fordul.** Mindenütt erőfeszitéssel dolgoznak.

Szeged, 11 óra 30 perczkor. *Szélvész keletkezett. A felkorbácsolt áradat a töltésre veri a hullámokat. 9 órakor a munkásokat elhagyta bátorságuk. A szilléri-gát beszögellésénél ásóval és talicskával futásnak indultak.* **Mindenütt kiabálják: „meneküljünk, jó a viz"!** *A napközben nyugodt városban általános felfordulás uralkodik. Kocsik, emberek tömegei borzasztó zavarban száguldoznak.* A **városházát ezer és ezer ember holmikkal lepi el.** *Az izgatottság a szombati napnál is nagyobb fokra hágott.*

A biztos fegyverre parancsoltatja a katonákat. A kivül menekülő mnnkások előtt a katonák elzárják az utakat, visszahajtják, a kit elő-kaphatnak; ezernél több ott hagyta a legveszélyesebb pontokat. A töltés állapota valóban aggasztó. Az indóháznál földes zsákok ezreit tömik a nyiladozó pontokon. Vad sötétségben a fáklyák mellett dolgozó munkásokat folyvást biztatni kell. **A katasztrófa küszöbön,** *ha a viharossá erősödő szél nem csillapodik. Fáklyákért táviratoznak Temesvárra, mert félnek, hogy a szegedi készlet nem lesz elég. Rémitő e szegény nép balsorsa, melylyel élet-halál harcz között hajszálon lebeg.* **A legrosszabbtól lehet minden órában tartani.** A nép álmatlanul, kétségbeesés között, tulzottnál tulzottabb hirekkel zaklatva fut föl-alá az utczákon.

Szeged, 12 ó. 30 p. *Óriás szél dühöng. A vasuti töltésen átcsapkod az ár. A rémület általános. A vidéki munkások megfutamodtak, némelyeket katonaság terel vissza. A szegediek kétségbeesetten védik magokat. Ha a szél elmultát megérjük, meg vagyunk mentve.*

A veszély folyton növekedik, a fáklyákat a szél oltogatja, a védmunkák alig teljesithetők.

Szeged, márcz. 12. Feladatott 12 ó. 50 p. **Az első és második őrház között a töltés beszakadt s ölnyi nyiláson rohan a városba a viz. A felügyelő a munkásokkal elmenekült, minden hös küzdelem hiába. A vihar egyre tart, a katasztrófa beállt. Intézkednek mentésről. Ötszáz utász küzd minden oldalon a megtámadt és roskadásban levő védvonalokon.**

NAPI HIREK.

Kolozsvár, 1879. márcz. 13.

— Pályázat a nagy-szebeni főgymnasiumnál üresedésbe jött magyar nyelv- és irodalmi tanszék betöltésére. Ezen állomással — ha rendes tanár által töltetik be — 1200 frt fizetés, 200 frt lakbér és 100 frt ötödéves pótlék jár. Pályázók a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumhoz czimzett kérvényeiket, melyekben koruk, vallásuk, állapotuk, végzett tanulmányaik, nyelvismereteik, eddigi netaláni szolgálatuk, tanképesitésük, a hadkötelezettség alól való mentességük okmányokkal igazolandók, ha szolgálatban vannak elöljáróságuk utján minősitvényi táblázattal, különben közvetlen az erdélyi tankerület főigazgatóságához, Kolozsvárott, folyó ó. márczius hó 31-ig nyujtsák be. Tanképesitett folyamodó hiányában 800 frt fizetéssel helyettes tanár alkalmaztatik. Kelt Budapesten, 1879. évi márcz. hó 3-án. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumtól.

— **A szegedi** és alföldi árvizkárosultak javára adakoztak: Polcz Albert 50 frt, „Kelet" szerkesztősége 10 frt, M. E. 1 frt, P. A. 2 frt, dr. Jenei Viktor és neje 10 frt, Jenei Aladár 1 frt, Jenei Kálmán 1 frt, Kele Izrael 1 frt, Polcz Rudolfné 5 frt, Egy székely fiutól az egyetem udvarán elveszett aranygyürü leldija 2 frt, Bányai Vita 10 frt, Végh Bertalan 6 frt, Végh Bertalanné szül. Brencsán Erzsébet 2 frt, Vogel Károly nyomdász 1 frt, Pongrácz Antal nyomdász 50 kr, Vogel Gyula nyomdász 50 kr, Borsos Árpád nyomdász 30 kr, Balázs József nyomdász 20 kr, Szlávik Józsefné 50 kr, Karsai Ida 50 kr, Czakó Lajos 20 kr, Sándor Hilárius 20 kr, Kis András 20 kr, Muncselán Simon 20 kr, Becsey Hugó 3 frt, b. Kemény Endre 5 frt, Hegedüs István 2 frt, K. Biasini Domokos 10 frt, Széki Miklós 2 frt, Szász Béla 5 frt, Szász Gyula 5 frt, dr. Csiki Victor 10 frt, Szász Domokos egy arany, Stéger Mihályné 10 frt. **Eddigi gyüjtésünk eredménye összesen: 157 frt 30 kr, egy darab arany,** mely összeget a ma délutáni póstával elküldtük a belügyminiszter urnak.

— **Zord szél, zord idők** váltták föl az enyhe tavaszi napokat, melyek az ibolyát nyilásra csábiták s a tavasz hangulatát, derüjét csalták a szivbe. A természet mosolya haragos, viharos kitörésbe csapott át. Erős szél süvölt; a fák rügyző koronáját szomorúan rázza meg, mintegy a tél, az enyészet átkozódó szelleme jár a légben. Mindenki nyugodt órát kiván odahaza tölteni; innét hallgatja, mint rázza a szél az ablakokat, mint tör be gunyos kaczajjal a nyitva hagyott ajtókon, mint kapja föl a száz meg száz hangot és csinál rohamos fugát, a természet orgonáján. Nem hatna ugy meg, gondtalan közönynyel néznők, ha nem gondolnánk arra, hogy testvéreink a királyhágón tul mily irtozatos jelenetet élnek át; alkalmasint miként korbácsolja e vihar a százezer holdat elboritó, egy nagy gazdag, művelt, lelkes magyar várost eltemető, hűs mélyébe sodró áradást, mint sivit kétségbeesett családok otthonának romjai fölött diadalmas örületes kedvvel végig, mint reszketteti meg a velőket rázó erejével a kinos aggodalommal talán övéik temetetlen hullái bizonyosan eltemetett jóléte felett kétségbeesö sziveket! Zord zord idők, óh irgalom szállj emberek szivébe, s jótétemény illesd meg a közrészvé re minden igaz honfi lelkét. Oh szeretett, mosolyogj a szivekben a viharok, a zord idők örült rohama fölött.

— **A szinházban** tegnap (márczius 12.) Zichy Géza „Phrenolog"-ja került szinre tele ház előtt. Gabányi vitte a czimszerepet (Delor „marquis), jellemző, élénken marquirozott, de tulságoskodástól ment vonásokkal adva vissza a marquis maniává fajult phrenologizálását. A közönség jóizüen mulatott sikerült alakitásán; különben a sikerben a többbi szereplők: Mihályfi (Armand), Krasznainé (Adel), Gerő Lina (Mari), Békesi Irma (Sordon bárónő), Boér Hermin is közremunkáltak. A darab előadásának megkezdése előtt a szerző is megjelent Liszt Ferenczczel egy középpáholyban; a maestrot ezuttal is élénken megtapsolták, a mint páholyába lépett; de mind a két vendég az első felvonás alatt eltávozott. A vigjátékot a „Szép Galathea" előzte meg, kitünő előadásban, melynek sikerét nagyban emelte az, hogy Ganymédet Szigligetiné játszta azzal a játszi kedélyeskedésével, s elragadó kedvességével, mely az ő alakitásait különösen az ilyes szerepekben páratlanná teszi. Már megjelenése az antik görög öltözékben tapsra ragadta a közönséget, az ismeretes couplet-t pedig annyi pajzán kifejezéssel adta elő, hogy a közönség zajos tapsai nem csöndesültek le, mig Szigligetiné épen háromszor nem ismételte. Erdélyi Marietta k. a. Galatheát énekelte, mint mindig: ezuttal is igen szépen; megjelenése is szoborszerűen szép volt; amint a függöny Galatheáról szétlebbent s ő élotre kelve lelépett állványáról: a közönség élénk tapsokba tört ki. A másik két szerep: Pygmalion (Németh) és Midas (Szilágyi) szintén jó kezekben volt.

— **A zene- és dalegyletek** holnap az alföldi vizkárosultak javára a szinházban tudvalevőleg philharmoniai concertet rendeznek. A programm e pillanatig (d. e. 11 ó.) még nincs minden részletben végleg megállapitva. Két nagy zenekari művet fog előadni 70—80 személyből álló zenekar Jákobi karnagy vezénylete mellett; ezek közül az egyik: Liszt „Szent Erzsébet" orátoriumának 3-ik része lesz, zenekar, énekkarokkal és magánének részekkel. Az utóbbiakat, t. i. a magánéneket Prohászky Anna kisasszony és dr. Vályi Gábor ur fogják énekelni. Az előadandó rész négy részletből áll: A) A keresztes vitézek kardala; B) Lajos őrgróf recitativója; C) Lajos bucsuja Erzsébettől; és D) A keresztes vitézek kardala és indulója. — A másik előadandó darab Schubert C-dur symphoniája lesz. Ezekhez fog járulni egy-két zongorapièce. Meg vagyunk győződve, hogy a szinházban nem lesz egy talpalatnyi üres hely; olyan páratlan művészi élvezet, mint a milyent holnap remélhetünk, alig-ha fog többet kinálkozni a kolozsvári közönségnek.

— **A szegedi** árvizkárosultak javára az erdélyi gazdasági egylet gyüjtéséhez adakoztak: Erdélyi gazdasági egylet 300 frt, Tisza László 50 frt, báró Bánffy Dániel 40 frt, Zeyk József 25 frt, Paget János 25 frt, Szabó József 20 frt, báró Huszár Sándor 10 frt, báró Jósika Andor 10 frt, Hutflesz Károly 10 frt, báró Kemény György 5 frt, Vörös Sándor 5 frt, dr. Szaniszló Albert 5 frt, Szabó Sámuel 5 frt, br. Bánffy Ernő 5 frt, Finály Henrik 5 frt, legifjabb gróf Bethlen Sándor 5 frt, Inczédy Sámuel 5 frt, Zeyk Dániel 5 frt, Ladányi Sándor 5 frt, Szigethy Miklós 5 frt, Dávid Antal 5 frt, Ritter Gusztáv 5 frt, Boér Sándor 5 frt, Velits Károly 5 frt, Szilágyi György 5 frt, Tulogdi Soma 5 frt, dr. Hintz György 5 frt, Korbuly Bogdán 5 frt, Gámán Zsigmond 5 frt, Páll Sándor 5 frt, Gamauf Vilmos 5 frt, Szentgyörgyi József 2 frt, Szentkowich Márton 2 frt, Gaal Elek 1 frt, Kertész György 1 frt, és Walter Lajos 1 frt; — összesen 607 frt, mely távirati uton márczius 12-én a a m. kir. belügyminiszteriumhoz felküldetett. Gamauf Vilmos, egyleti titkár.

— **Márczius 15-ikének** ünnepe szombaton d. u. 3 órakor a redoute-termében szintén az alföldi vizkárosultak javára fog rendeztetni a következő műsorral: 1. Nyitán, Salamon János zenekara által. 2. Hymnus a „Kolozsvári Dalkör"-től. 3 Felolvasás Békésy Károlytól. 4. Népdalok énekli Cseh Mari k.a. 5. Fuvola dal „Hunyady László" dalműből, énekli Erdélyi Marietta. 6. Az árvizi hajós Vörösmartytól, szavalja Szacsvay Imre. 7. Népdalok énekli Szigligetiné. 8. Szózat, a „Polgári Dalegylet"-től. 9. Induló Salamon Jánostól. Belépti dij tetszés szerint.

— **Két kéménygyulás** volt ma (márcz. 13.) a reggeli órákban a főtéren; a legkisebb zugba is betolakodó erős szél volt az oka, mely a kályhában fellobogó szikrákat kiragadja a kéménybe. Szerencsére egyik kéménygyulásból sem kerekedett nagyobb baj a házbeliek nagy rémületénél.

— **Lázár Ádám** ur Maros-Vásárhelyről többek nevében szerkesztőségünket a maros-vásárhelyi kir. törvényszék következő végzésének közlésére kérte föl: „A m.-vásárhelyi kir. törvényszék által a kir. ügyész meghallgatásával ismeretlen tettes ellen, helyi Szöllősi Sámuel kárára elkövetett gyujtás büntényért inditott nyomozat a bprt. 197. §. 5-ik p. értelmében megszüntnek határoztatik, mert jóllehet a tettes kipuhatolása szempontjából a nyomozat minden irányban megkisértetett, a szemle-jegyzőkönyv a káros és tanuk vallomása által gonosz szándoku gyujtásnak feltünő bünügyben, azonban daczára annak a tettes kipuhatolható nem volt, és igy a nyomozatnak megszüntetése az irt §. alapján kimondandó volt." E birósági végzés kapcsolatban van a tavalyi m.-vásárhelyi orsz. képviselőválasztással, midőn kérdéses tüzvész előidézésével bizonyos egyén vétetett több oldalról gyanuba. A gyanusitás tehát, a birói határozat szerint, teljesen alaptalan volt.

— **Felhivás.** Az „Erdővidéki Népbank" működését f. hó 19-én kezdi meg Baróthon. Felhivatnak azért az egyleti tagok, hogy e napon betéteiket a bank pénztárnoka Debiczki Mihály lakásán kezdjék meg. Azok pedig, kik még nem iratkoztak be ugyan akkor, vagy azután hármikor tagjai lehetnek az egyesületnek. Bővebb felvilágositást a bank czéljáról, működési törvényeiről az alapszabályok fognak nyujtani, mely Erdővidéken minden községi birónál megtekinthetés végett le lesz téve. Baróth, márcz. 12. 1879. Az Erdővidéki Népbank igazgatósága.

— **A magyar kinostár** ellen 36 frtnyi követelése végett pört inditott Fekete Tögyer ur Szamos-Ujváron s a pört nemcsak megnyerte, hanem a törvényszék végzése szerint a 36 frtos kielégités végett a magyar államkincstár tulajdonát képező 17,029 frt értékü birtok Vasas-Szent-Mihályon 1879. évi május 6-án d. e. 10 órakor nyilvános árverésen el is fog adatni.

— **A földmivelés-**, ipar és kereskedelemügyi m. kir. miniszter által állandó gazdasági tudósitói tiszttel megbizattak: Gyulafehérvár város területére Novák Ferencz; Alsó-Fehérmegye területére: a csombordi járásban Szalánczi Lőrincz, a maros-ujvári járásban Pávai V. Elek, az alvinczi járásban Gondol Dániel, a magyar-igeni járásban Szász Pál és Kiss Bálint, a kis-enyedi járásban Biró Lajos, a balázsfalvi járásban Popa István és Balogh János, a verespataki járásban Fikker Ferencz, a nagy enyedi járásban és Nagy-Enyed városában Magyari Pál, Abrudbánya városában Rákosi István és Vizakna városában Timár Károly.

— **K. Jászai Mari** asszony jelenleg Kecskeméten vendégszerepel. A művésznő vasárnap lépett fel először a „47-ik czikk"-ben zsufolt ház előtt. Jászai Mari asszony ezenkivül még kétszer fog föllépni; és pedig a „Galatheá"-ban és a „Legyőzött Róma"-ban.

— **Az akademia** első osztálya a „F. L." szerint fölkérte Szász Károlyt, hogy az akadémiai közülésre, illetőleg az Eötvös-szobor leleplezésére, irjon történeti ódát. A költő, ki a szombati osztályértekezleten pályahirdetést óhajta, vonakodott e megbizásnak megfelelni: de végre is engedett az osztály ismételt fölkérésének. Megemlitjük egyuttal, hogy az első osztály megválasztotta az irodalomtörténeti bizottság tagjait.

— **Rudolf koronaörökös Prágában.** Rudolf koronaörökös, kinek udvartartása mult évi aug. 1-e óta Prágában van, ott általános kitüntetésnek képezi tárgyát. A cseh aristocratia azóta teljes számmal ez ország fővárosban időzik, s a farsang folytán egész sorát rendezte a legfényesebb vigalmaknak, melyek mindenikét jelenlétével tisztelte meg a koronaörökös. A hódolat kitüntetésében valóságos versenyre keltek az arisztokrata családok. Vadászatokat s az időtöltések számos más nemét rendelik tiszteletére. A korona örökös szeretetreméltó modorával rövid idő alatt meg tudta nyerni a lakosság teljes rokonszenvét. Kora reggel szokott fölkelni, s szolgálatra megy a laktanyába. Csaknem naponként a tisztek asztalánál ebédel, a hol igen vidám és fesztelen hangulat uralkodik. Kedvencz étele a gulyás gombóczczal. A legénységgel többnyire cseh nyelven beszél. — Este szinházba megy, s különösen az operette-előadásoknak nagy tisztelője a koronaherczeg.

— **Szerencsétlen lövés.** Bogláron (Somogymegye.) egy 9 éves gyermek töltött revolvert forgatván kezében, az véletlenül elsült, s édes anyját találta, ki nagy kinok közt néhány napra rá meghalt. A gyermek vigasztalhatatlan, s féltik, hogy veszélyes betegségbe esik.

— **Lónyay gróf** birtokaiból 7000 holdat öntöttek el a nyiri belvizek, leutazott a társulat márczius 12-én tartandó gyülésére.

— **Megdöbbentő öngyilkosság** hire tartja ismét izgatottságban a fővárost. Mácsay Lukács ismert és köztiszteletben élt ügyvéd két nap óta eltünt, s a körülmények összevetéséből több mint valószinű, hogy öngyilkossá lett. Mácsayt a közelebb elhalt Német Samuval regényben is hihetetlen barátság kötötte össze. A mint a tábornok meghalt, buskomorság vette elő. Sokszor nyilatkozott, hogy barátja halála után neki nincsen miért élnie. Német Sámuel tábornoknak, albumában levő arczképére ezt irta: „Ha te nem élsz, mineknekem az élet, megyek utánad." Semmi vigasz nem tudta megnyugtatni a 64 éves aggot. Tegnapelőtt elhagyta lakását, hátrahagyva, hogy magát a hullámok közé fogja tametni; s azóta nem látták. Ennélfogva öngyilkosságát bevégzett ténynek lehet tekinteni.

— **Nők az alkotmányban.** Az angol alsóházban Courtney parlamenti tag egy inditványt terjesztett be, melyben azt kivánja, hogy a nők, kik községi, egyházi és nevelésügyi választásoknál részt vesznek, parlamenti választásokban is részt vegyenek. Hosszas vita után ezen inditvány 217 szóval 103 ellen elvettetett. Az inditvány megbuktatásához leginkább a hires liberalis szónok Forster járult, kinek kedélyes szónoklata a parlamenti tagokat elragadta. „Az inditványozó" hangsulyozta, hogy a házasság a nők hivatása, s hogy az által, ha a szavazók számát a hajadonok által szaporitjuk, még nem lesznek több nő szavazók, mint nőtlen férfiak. Egyébiránt nem látom be, miért volna a nőknél inkább hivatás a házasság, mint a férfiaknál. (Általános óriási kaczaj). — Azt is mondják, hogy ha a nők lesznek szavazóink, több kilátásaink vannak örök békére, mint most. Midőn a polgári háboru idejében Amerikában voltam, azt tapasztaltam, hogy a béke azért nem jött létre, mert a nők ellenezték azt. Ez nem is csoda. A nők könnyen élvezhetik a háborut, melyet férfiak viselnek, mig ők maguk jó távolságban maradnak attól. De mennyire szeretik a nők a háborut, arról a családi élet legtöbb tanulságot szolgáltathat. (Uj általános kaczaj). Azt hiszem, hogy a legtöbb józan eszü nő nem is követeli azon jogot, melyet az inditványozó mint kedvezést rájok akar erőszakolni és ha kedvezés ez, én is azt mondom, mit Európa egyik legnagyobb politikusa mondott: „beneficia non obtruduntur.

Ma páros bérlet szünet.

NEMZETI SZINHÁZ.

16-ik bérlet szünet.

Kolozsvárt, pénteken, márt. 14. 1879.

LISZT FERENCZ és gr. *ZICHY GÉZA* urak szives közreműködésével

Philharmoniai hangverseny

Szeged város árvizkárosultai javára

a zene-egyletek és a szinház által rendezve.

MŰSOROZAT:

1-ső szám. Nagy Symphonia C-dur Schuberttől, finalé.

2-ik szám. Férfi-kar. Előadva a dalegyletek által.

3-ik szám. Szent Erzsébeth legendájának 3-ik száma.

Oratorium, szövege: Roquette Ottótól, zenéje Liszt Ferencztől.

Személyek.

Lajos, őrgróf . . . . Vályi Gábor ur.
Erzsébeth, neje . . . . Prohátzki A. k. a.

a) keresztes vitézek kardala,
b) Lajos, őrgróf recitativója,
c) Lajos bucsuja Erzsébethtől,
d) A keresztes vitézek kar- és induló dala.

4-ik szám. a) Legenda Wiemarszkytól, b) Boszorkány táncz. Rossinitól. Hegedűn előadja: Blau Gyula ur.

5-ik szám. Gróf Zichy Géza zongorajátéka.

6-ik szám. Liszt Ferenczhez, költemény. Irta: Gróf Zichy Géza Kolozsvártt. Szavalja: Hunyadi Margit.

7-ik szám. Rákoczy (symphoniai átirat) Liszt Ferencztől. Zongorán, három kézen előadva Liszt Ferencz és gróf Zichy Géza urak által.

A zongorát, melyen játszanak, Bösendorfer ur hozta.

A „KELET" magán táviratai.

Feladatott **Budapesten** mar. 13. 10 ó 30 p. d. e.
Érkezett Kolozsvárra mar. 13. 11 ó 55 p. d. e.

Szeged borzasztó képet ad, egészen viz alatt áll, a házak dőlnek össze, négyszer volt tegnap égés, ezer, némelyek szerint másfél ezer ház romban hever. A házakba szorult állitólag hat ezer ember, eddig 30 halál constatálva van. Mentő vonatok viszik a menekülőket Kikinda felé, s a hajók Zentára, a töltéseket öt felé levágják, a viz levezetésére. A fővárosból az országos képviselők csonakkal mentek le. Élelmet Temesvár, Kikinda küld.

A kormány pénzügyérrel leküldetett 200 ezer forintot, az adakozás nagyban foly, a király tizezer forintot adott.

Az utczákon koporsók, hullák usznak.

Felad: **Arados** márcz. 13. 10 ó. — p.
Érkezett Kolozsvárra márcz. 13. 11 ó. 8 p.

Szeged romba dőlt. Számos emelpusztult. A kár és nyomor leirhatatlan. A városban két utcza szárazon maradt.

A gyufagyár lángokban áll. A kórház összedőlt. Ötszáz beteg volt benne.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:
Békésy Károly.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

(218—5) (220—300)

Elsinger M. J.
Bécs, Neubau 2. Zollergasse.

esőköpenye, kocsitakarók, ágybetétek, sátorkelmék.

213 számhoz. — 1879. (100) (3—3)

Pályázat.

Szolnok-Dobokamegye központi tisztikaránál a II dik aljegyzői 800 frttal, a szomosujvári járásban a segédszolgabirói 600 frttal, s végre a nagy-ilondai járásban a járás orvosi 400 frt. fizetés és 100 frt. utazási átalánynyal javadalmazott állomás üresedésbe jövén, felhivatnak mindazok, kik ezen állomásokat elnyerni óhajtják, s az 1870. XLII. t. cz. 66, 67 és 68. §§-iban előirt képesitvénynyel birnak, hogy kellően okmányokkal is felszerelt jelentkezési folyamodványaikat én nálam

folyó év április-hó 7-ig adják be.

Szolnok-Dobokamegye főispánjától.

Déésen, 1879. márczius-hó 4-kén.

Báró BÁNFFY DEZSŐ, főispán s. k.

NOLL K. és társa,

1870 óta bejegyzett czég Bécs, Gisellastrasse 6 sz. Bécs,

ajánlják magukat mindenféle **állam- és üzletpapir, sorsjegy, arany** és **ezüst pénz bevásárlására** és **eladására a legkedvezőbb** feltételek mellett.

Vidéki megrendelések posta fordultával teljesittetnek. (279—68) (33—50)

Hasonlólag szolgálnak **2** frtjával o. é. rendkivüli közös államsorsjegyekkel, melynek tisztajövedelme a közös hadsereg mozgósitott tartalékosai családjainak, valamint a mindkét állambeli mozgósitott honvédek családjainak van szentelve, s melynek húzása **f. é. márczius 6-kán lesz.**

BRUST-KRANKHEITEN
UNTERPHOSPHORIGSAURER KALK-SYRUP
VON GRIMAULT & Co. APOTHEKER IN PARIS

Sirop d' Hypophosphite de de Grimault & Cie Pharmaciens à Paris.

(417—16) **Mellbetegségek ellen** (14—18)

ALVILSAVAS MÉSZ-SZÖRP

Grimault és társa párisi gyógyszerészektől.

E kellemes szer 12 év óta közkedveltségü és népszerü makacs **köhögés, náthaláz, hökhurut** s más **mellbajok ellen**, különösen keletkező **tüdősorvadás** ellen nyújt e szörp rendkivüli eredményeket. Befolyása alatt csökken a kinos köhögés, az éjjeli izzadás megszünik s a beteg bámulatos gyorsan nyeri vissza a jólét érzését. Hogy valódi szert leheessen kapni, figyelni kell a „**Grimault és társa**" feliratra.

Főraktár **Bécsben:** Nagyban szállitásra Raabe Brunónál, Bäckerstrasse 1; Röder Fülöpnél, Wienstrasse 15.— Főraktár: Magyarországra nézve **Török József** gyógyszerésznél Budapesten.— **Kolozsvárt: Wolff J.** és **dr. Hintz Gy.** gyógysz. uraknál.

Süss Ferdinánd

m. kir. egyetemi mechanikus Kolozsvártt

(35) **Mátyás királyutcza 4 sz.** (9—*)

Ajánlja jól bérendezett **raktárát**, mely a következőkből áll u. m. mindennémü **szemüvegből-, aczél,- kautschuk, békatekné, alumininium, ezüst és aranyba foglalva. Zwikerekből**, ugy mint **patentzwiker** és **szemüvegből.— Szinházi látcsövek, táv- és gorcsövek**. Mindennemü **hőmérők, higany** és **fém-légsulymérők** (barometrumok).

Ez utóbbiak több évi tudományos észleletek szerint vannak összeállitva és kolozsvári állas szerint szabályozva. Továbbá mindenféle czélú házi távirók.

Végre mindennémü orvosi **készülékek** és **eszközök**, valamint a különféle betegségeknél megkivántató ápolási **eszközök** és **tárgyak**, ugy mint Lister-féle kötési **czikkek** is kaphatók.

Vidéki megrendelések rögtön és a legpontosabban intéztetnek el.

Legujabb zeneművek.

Épen most jelent meg és kiváltképen

Stein János

könyv- és zeneműkereskedésében

Kolozsvárt kapható:

Négy kedvelt népdal.

1. Ritka, ritka, ritka búza.
2. Minden este furulyázok sokáig.
   (Sarkon van a Buza János korcsmája).
3. Békot vertem.
   (Temetőben láttalak meg).
4. Sötét az éj.

Énekhangra zongora kisérettel alkalmazta HUBER SÁNDOR.
Ára 80 kr.

Jogász (Softa) négyes.

Zongorára szerzé ELLENBOGEN ADOLF. Ára 60 kr.

Első ábránd magyar dalok felett.

1. Repülj fecském ablakára.
2. Ezt a kerek erdőt járom én.

Zongora kisérettel hegedüre szerzé HUBER KÁROLY.
Ára 1 frt 50 kr.

Második ábránd magyar dalok felett.

1. Befutta az utat a hó.
2. Hej be szennyes ez a maga kendője.
3. Sötét az éj, messze van még a reggel.
4. Szőke legény piros barna leány.

Zongora kisérettel hegedüre szerzé HUBER KÁROLY.
Ára 1 frt 50 kr.

Harmadik ábránd magyar dalok felett.

1. Lehullott a rezgő nyárfa aranyszinü levele.
2. Búra, búra bubánatra születtem.
3. Fáj a szivem, fáj a lelkem.

Zongora kisérettel hegedüre szerzé HUBER KÁROLY.
Ára 1 frt 50 kr.

Ugyancsak

Stein János

könyv- és zeneműkereskedésében Kolozsvárt kapható:

Az ujonczozásra vonatkozó összes miniszteri rendeletek gyüjteménye 1870—79.

Összegyüjtötte és kiadja BONIS ISTVÁN Kolozsmegye főjegyzője.

Azon hiány — melyet a katonaügyi rendeletek szétszortsága miatt, — a katona-ügyekkel foglalkozó tisztviselők és sorozó bizottsági polgári elnökök éreznek, eléggé indokolja ezen gyüjtemény sajtó alá bocsátá át.

A 324 lapra terjedő n. 8-ad rétü mű **ára 2 forint**, s folyvást kapható STEIN JÁNOS könyv- és zeneműkereskedésében Kolozsvárt.

Vidékre 2 frt 10 kr. utalvány általi beküldésnél bérmentve.

Ugyancsak

STEIN JÁNOS

könyv- és zeneműkereskedésében Kolozsvárt

következő legujabban megjelent egyházi művek kaphatók:

A szatmári reform. egyházmegye története.

Irta KISS KÁLMÁN.
Nagy 8-adrét 904 lap. Ára 5 forint.

Halotti imádságok.

Háznál, templomban, sirnál.
Mellékletül rövid gyász beszédek.
Irta CZELDER MÁRTON. Kemény kötésben. Ára 3 frt.

Egyházi szónoklattan.

Tekintettel a magyar egyházi—beszéd irodalomra.
Tanitványai számára való olvasmányúl.
Irta MITROVICS GYULA.
Kiadták a sáros-pataki vallás- és egyháztudományi szak hallgatói.
Ára 2 forint.

Egy füzet ára 30 kr.

MAGYAR LEXIKON.

MEGJELEN FÜZETEKBEN.

Egy—egy kötet 10 füzetből áll.

Eddig már 21 füzet jelent meg
és folyvást kapható csupán
STEIN JÁNOS
könyv- és zeneműkereskedésében Kolozsvárt.

Egy füzet ára 30 kr.

Posta-utánvétellel 35 kr.

Posta-utánvétellel 35 kr.

Stein János

zeneműkereskedésében Kolozsvárt

nagy választékban kapható

LISZT FERENCZ és gr. ZICHY GÉZA

zeneszerzeményei
és zeneművek
zongorára

BAL KÉZRE.

(98) (4—*)

Nyomatott Stein János m. k. egyetemi nyomdásznál az ev ref. tanoda betüivel Kolozsvárt.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.